

20 (20).
NIVARD MIKİRTİÇ MURADYAN'IN ANLATTIKLARI
(1912, BİTLİS DOĞUMLU)

Biz Bitlis'te çok huzurlu ve iyi bir yaşam sürüyorduk. Evimiz iki katlıydı. Birinci katta ahırlar vardı; büyükbaş ve küçükbaş hayvanlar, keçiler ayrı ayrı bölmelerde kalırlardı. Ahırların kapıları ormana bakardı. Köyün kuzey kesiminde kemerli bir anıt-çeşme vardı. Dağın altından büyük bir su akar gelir, dere gibi değirmenimizi çalıştırırdı.

Bizim Bitlis'te kış mevsimi çok sert geçerci. Bir sene, kar dağlardan inmiş yolları kaplamış ve evimiz karın altında kalmış, hayvanlar ölmüştü. Güzel bir kilisemiz vardı. Bizimkiler Tanrı'ya inanırlardı; iyi kalpli ve varlıklıydılar. Dedem çok ilginç bir şey yapmıştı. Kışın Bitlis'e giden yolların üzerinde birkaç konaklama yeri inşa etmişti. Yolcular gelip hazır gıda bulsunlar ve istirahat etsinler diye kendi imkânlarıyla o barınakların içerisine yakacak odun ve gıda maddeleri koymuştu.

Van muharebesi sırasında dedem oğullarıyla birlikte silah atölyesini bir mağaranın içine taşımış; orda çok çeşitli tüfekler ve el yapımı silahlar üretilip fedayilere göndermişti. Fedayilerin lideri Gnel dedemin kızının kocasıydı ve çok yakışıklı bir adamdı.

Bir gece Gnel, yani teyzemin kocası müfrezesiyle Türklerin kapattığı dağ geçidine gelir. Gece vakti Türk nöbetçilerini yok edip Van'a giden yolu açar.

Gerçi biz Bitlislilerden çok insan katledilmişti, zira büyük bir katliam yapılmış, insanlar samanlıklara doldurulmuş ve diri diri yakılmıştı, ama ondan sonra biz hayatta kalanlar Van'a doğru göç etmeye başlamıştık. Gnel muhacirlere Van'a kadar eşlik ediyordu.

1915'te İran'a göç ettik. Bazıları da başka ülkelere gitti. Biz İran'da 1915-1917 yılları arasında, iki yıl kaldık. Sonra tekrar Van'a geldik; zira Ruslar Bitlis'e ulaşmışlardı. Rus devrimi başlamış, Rus ordusu geri çekilmiş, bizi de beraberinde Vağarşapat'a getirmişti.

Ben ve ablam Sırbuhi'nin bir heybenin içine konduğumuzu hatırlıyorum. Annemin ayakları şişmişti; onu katıra bindirdiler. Khoşaba Nehri'nin yakınlarında Zilanlı Kürtler Türk ordusuyla birlikte üzerimize saldırıp katliam yapmaya başladılar ve biz çok kurban verdik.

Kürtler anneme sordu: "Siz nerelisiniz?"

- Khizanlıyız

- Khizanlıysanız, oranın şeyhi kim söyleyin bakalım.

Annem cevapladı: "Şeyh Sandal'dır."

O ismi duyunca komutanları bizi öldürmemelerini söyledi.

Onlar sadece soygun yapmakla yetindiler. Bizi arabayla heybe içinde götürdüler. Ben küçüktüm ve yolda çok ağlıyordum. Kızılhaç'tan bir hemşire beni kucakladı. Vağarşapat'a vardık. Beni ve ablamı Kanaker erkek yetimhanesine yerleştirdiler.

1920 yılında gelip: "Babanız İstanbul'dan geldi" dediler. Annem de bizimleydi; yetimhanede hemşire olarak çalışıyordu. Babam gelince, bizi Amerika'ya götürmek istedi; zira amcamın oğlu 18 yaşındaydı ve askere alacaklardı. Babam bizi Yerevan'a getirdi.

1926'da babam vefat etti. Ben Kh. Abovyan okuluna kabul edildim. Sonra Politeknik Enstitüsü'nü üstün başarıyla bitirdim. Kirov fabrikasında mühendis olarak çalıştım; ama parti çalışması bana çekici geliyordu ve Kirov fabrikasında Komsomol komitesi sekreteri olarak çalıştım. Daha sonra Komünist Parti'nin şehir komitesinde eğitimci olarak çalıştım. On altı yıl Komünist Parti'nin bölge sekreteri olarak çalıştım. Sonraları ise Komünist Parti'nin merkez komitesinde imalat sanayi eğitimci olarak çalıştım. Şimdi emekliyim. Yerevan Komitas Konservatuarı'nın piyano bölümünü bitirmiş olan Nelli adında bir kızım var. O şimdi bana ve ablama bakıyor.

Son olarak da şunu söyleyeyim ki, Türkler sadece bizi katletmekle kalmadılar, topraklarımıza ve mal varlığımıza da el koydular. Yüz kişilik sülalemizden sadece ben ve ablam kaldık.